

Prof. zw. dr hab. Zdzisław W. Puślecki

Poznań, 31.07.2017 r.

Kierownik Zakładu Gospodarki Międzynarodowej

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ul. Umultowska 89A

61-614 Poznań

Ocena

dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej dr Jerzego BAYERA w związku z postępowaniem kwalifikacyjnym o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce

Dr Jerzy Bayer ukończył 5-letnie studia wyższe magisterskie z filologii orientalnej z wyróżnieniem w Zakładzie Sinologii Instytutu Orientalistycznego na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie pracy magisterskiej p.t., *Fonetyka współczesnego dialektu Lhasy na podstawie prac Jin Penga i innych materiałów*". 20 czerwca 2005 r. w Instytucie Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na podstawie pracy doktorskiej p.t. *"Ewolucja polityki ChRL wobec Półwyspu Koreańskiego w okresie od 1988 r. do 2004 r.*, której promotorem był dr hab. Waldemar Jan Dziak.

W 1975 r. ukończył Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Zmechanizowanych we Wrocławiu uzyskując dyplom i stopień oficerski a w 2005 r. w Akademii Obrony Narodowej ukończył wyższy kurs obronny.

W latach 2005-2008 (lata akademickie 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008) był zatrudniony na pół etatu w Zakładzie Sinologii Instytutu Orientalistycznego na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie prowadził zajęcia (wykłady i ćwiczenia) z historii nowożytnej i współczesnej Chin z uwzględnieniem obrzeży krajów ościennych (Japonii, Korei, Mongolii, Tajwanu, Tybetu, Ujgurii).

I. Osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego – *Jerzy Bayer, Waldemar Dziak, Tybet. Szkice z dziejów chińsko-tybetańskich, ISP PAN, Warszawa 2015. Proporcja udziału autorów 70:30*

Ocena osiągnięcia naukowego

Wybór tematu głównego osiągnięcia naukowego Habilitanta jest rezultatem nie tylko jego zainteresowań badawczych, lecz także wieloletnich doświadczeń zawodowych. Wartość podjętego zadania badawczego wynika między innymi ze specyfiki statutu Tybetu. Z jednej strony stanowiąc część Chin jest on uregulowany a z drugiej pozostaje obszarem odrębnym pod niemal każdym względem: narodowościowym, językowym, kulturowym, religijnym i obyczajowym. W rezultacie problem Tybetu w wymiarze nie tylko narodowościowym ale i politycznym pozostaje aktualny i ważny z punktu widzenia teoretycznego i praktycznego.

Monografia *Tybet. Szkice z dziejów chińsko-tybetańskich* jest najobszerniejszą i najbardziej udokumentowaną źródłowo pracą poświęconą kompleksowemu przedstawieniu relacji chińsko-tybetańskich, zmieniających się współzależności i oddziaływań, konfliktów i koegzystencji, wzajemnego przenikania i separowania ze szczególnym uwzględnieniem ich współczesnych, zmiennych wykładni i uwarunkowań oraz silnego wymiaru propagandowego. Głównym celem pracy było szerokie i dogłębne przedstawienie złożonych aspektów problemu tybetańskiego.

W przygotowaniu monografii zastosowano odpowiednie pytania badawcze w rodzaju w jakim stopniu uzasadnione są roszczenia Chin w kwestii sprawowania zwierzchności nad Tybetem oraz odwiecznej przynależności Tybetu do Chin” a w jakim jest to tylko chińska imaginacja historiozoficzna? Jakie były przyczyny braku formalnego uznania międzynarodowego tybetańskiej państwowości? Jaki był i jest stosunek świata pozachińskiego do statusu Tybetu? W pracy starano się udzielić wyczerpujących odpowiedzi na powyższe pytania badawcze.

Główna teza badawcza pracy sprowadzała się do wykazania braku zasadności argumentacji chińskiej w materii rzekomo „odwiecznej” przynależności Tybetu do Chin a także koniunkturalności argumentów oficjalnej historiografii i propagandy chińskiej, modyfikowanych w zależności od potrzeb ideologicznych danego okresu i ekipy rządzącej, a przez to niespójnych i mało wiarygodnych. Dogłębna analiza towarzyszy przy tym prezentacji

także stanowisk – tybetańskiego i chińskiego – na każdym etapie historycznym oraz ich specyficznych uwarunkowań historycznych.

Wartością pracy jest szczegółowe przedstawienie dziejów relacji chińsko-tybetańskich. Jest to o tyle istotne dla dzisiejszej sytuacji, że Chiny utrzymują i tezę tę forsują w swojej propagandzie, że Tybet jakoby co najmniej od połowy XIII wieku, tzn. od początków panowania mongolskiej dynastii Yuan, stanowi część terytorium chińskiego, która jest co najmniej nadinterpretacją skoro w tamtej epoce Tybet i Chiny były równorzędnymi jednostkami administracyjnymi w ramach imperium mongolskiego a nie strukturą ukształtowaną hierarchicznie, tzn. z Tybetem jako częścią składową Chin.

Warto też podkreślić, co również stanowi określoną wartość naukową, że praca precyzyjnie odnosi się do argumentacji chińskiej, nie tylko z okresu CHRL, szczególnie nasyconej propagandą, lecz także do uzasadnień wcześniejszych z czasów monarchii i późniejszej Republiki Chin (1912-1949). W monografii przedstawia się także argumentację tybetańską zarówno w jej warstwie faktograficznej jak i emocjonalnej.

Autorzy podkreślają, że datę końcową wywodu stanowi rok 1959, w którym miało miejsce antychińskie powstanie w Tybecie, wyjazd Dalajlamy XIV i emigracja kilkudziesięciu tysięcy Tybetańczyków nie tylko do Indii, lecz także do innych państw świata. We współczesnej historii Tybetu w okresie późniejszym można było zaobserwować konsekwencje wcześniejszych wydarzeń, zwłaszcza w szczegółowo przedstawionej dekadzie lat 50-tych XX wieku, kiedy przejawiało się tam trwanie władzy chińskiej i jej konsolidacja oraz wprowadzanie komunistycznego modelu rządów.

Praca składa się z siedemnastu rozdziałów, w których kolejno przedstawiono tradycyjne widzenie świata w chińskiej historiozofii to jest koncepcję sinocentryzmu oraz umiejscowienie w niej innych poza etnicznymi Chińczykami (to jest narodowością Han) – narodowości na obszarze Chin i we wszechświecie jako automatycznie podległych Chinom, a także status tych narodowości na przestrzeni wieków ze szczególnym uwzględnieniem komunistycznego państwa chińskiego. Omawia się w niej także miejsce Tybetu w chińskim modelu świata oraz podstawy chińskiej argumentacji na rzecz „jedności Tybetu z Chinami”. W kolejnych rozdziałach ukazuje się prapoczątki państwowości tybetańskiej, pierwsze wieki cesarstwa chińskiego oraz wzajemne kontakty w dziejach częściowo tylko zaświadczonych a częściowo znanych z tradycji ustnej lub przekazów późniejszych, relacje między Tybetem a Chinami dynastii Tang jako potęgami militarnymi w wiekach VII-IX, zmienne koleje losu w licznych wojnach, jakie strony

wówczas ze sobą toczyły, kolejne traktaty oraz przypadki dyplomacji matrymonialnej, na które do dziś Chiny się powołują jako rzekomy dowód podporządkowania się Tybetu cesarstwu chińskiemu.

Istotną wartością pracy jest przedstawienie okresu rozbitcia dzielnicowego w Tybecie oraz jego kontakty z chińską dynastią Song (połowa X wieku - połowa XIII stulecia), początki kontaktów Tybetu z państwem mongolskim i stosunki z mongolską dynastią Yuan w Chinach (połowa XIII-połowa XIV wieku), oddziaływania duchowieństwa tybetańskiego na kolejnych cesarzy, a także samodzielności Tybetu w ramach imperium mongolskiego. Rozdział ten jest szczególnie istotny ze względu na odwoływanie się przez historiografię i propagandę chińską po dzień dzisiejszy do tej właśnie epoki jako rzekomego początku formalnej przynależności Tybetu do państwa chińskiego.

W dalszych rozdziałach przedstawiono kontakty tybetańsko-chińskie w epoce dynastii Ming (1368-1644), w tym wysuwanie przez Chiny roszczeń wobec Tybetu, ustanawianie fikcyjnej administracji w Tybecie, rolę tybetańskiego kleru w życiu politycznym Chin (a zwłaszcza dworu cesarskiego), faktyczną niezależność Tybetu, pochodzenie tytułu dalajlamy oraz pierwsze kontakty Tybetu z nową potęgą - państwem mandżurskim, które przystępowało do zawładnięcia Chinami. Omówiono także epokę dalajlamów w Tybecie oraz przyczyny interwencji mandżurskiej dynastii Qing i początki protektoratu imperium mandżurskiego (jako państwa chińskiego) nad Tybetem (wiek XVII i początek wieku XVIII). Zapoznanie się z ówczesnymi realiami jest bardzo ważne dla zrozumienia dzisiejszej argumentacji chińskiej uzasadniającej roszczenia do sprawowania władzy nad Tybetem.

Chronologicznie uściślono kolejne fazy stosunków tybetańsko-mandżurskich, w tym próby formalnego podporządkowywania Tybetu przez imperialną administrację mandżurską oraz późniejszy stopniowy regres mandżurskich rządów w Tybecie (wiek XIX), nakreślono stanowiska Tybetu i Chin wobec brytyjskiej ekspansji kolonialnej i tzw. Wielkiej Gry brytyjsko-rosyjskiej (koniec XIX wieku i pierwsza dekada XX stulecia), najazd chiński na Tybet pod koniec panowania mandżurskiej dynastii Qing w Chinach i próby narzucenia Tybetowi sinizacji (druga połowa pierwszej dekady XX Wieku), a także diametralne przewartościowanie postawy Dalajlamy XIII (po dwóch pobytach na uchodźstwie – w Mongolii i w Indiach) wobec stosunków z Chinami, tzn. opowiedzenie się za samodzielnością i niezależnością od wszelkich władz w Pekinie oraz formalne zerwanie kontaktów z Chinami. Przedstawiono upadek monarchii i proklamowanie republiki w Chinach, deklarację niepodległości Tybetu oraz podejmowanie przez państwo chińskie prób narzucenia swojej władzy Tybetowi (pierwsze trzy dekady XX wieku) zgodnie z nacjonalistycznymi teoriami najpierw Sun Yat-sena i później Czang Kaj-szeka.

Z uwagi na ważność poruszanych kwestii dla dotychczasowego dorobku naukowego i zrozumienia poruszanych kwestii, sporo miejsca w pracy poświęcono omówieniu polityki Tybetu po śmierci Dalajlamy XIII (1933 r.), oraz stosunkom Tybetu z Chinami w ostatnich latach istnienia Republiki Chin (do 1949 r.), próbom pozyskania przez Tybet sojuszników wśród państw zachodnich, kontaktom Tybetu z komunistami chińskimi w latach 30-ych i 40-ych XX wieku, wyniesieniu na tron Dalajlamy XIV oraz kumulacji napięć w relacjach dwustronnych pod koniec pierwszej połowy XX stulecia, przełomowemu w stosunkach tybetańsko-chińskich okresowi lat 1949-1951 ~- narastaniu chińskiego zagrożenia wobec Tybetu, chińskich kampanii propagandowych na rzecz „wyzwolenia Tybetu” oraz przygotowywaniom i przeprowadzeniu militarnej inwazji na Tybet. Szczegółowo zanalizowano 7-punktowe Porozumienie „o pokojowym wyzwoleniu Tybetu” przez komunistyczną Chińską Armię Ludowo-Wyzwoleńczą, zawarte pod przymusem przez delegację tybetańską 23 maja 1951 r. po krótkotrwałych rokowaniach w Pekinie, propagandowe działania Pekinu w tej kwestii, konsolidację władzy chińskiej w Tybecie w pierwszych latach po „pokojowym wyzwoleniu” (1951/1952-1956), a także przygotowania do utworzenia Tybetańskiego Okręgu Autonomicznego i wdrożenia programu reform ustrojowych.

W końcowych rozdziałach pracy przedstawiono kwestie narastającego w Tybecie ruchu protestu i oporu przeciw polityce chińskiej w drugiej połowie lat 50. XX wieku, w tym powstaniu w Lhasie w marcu 1959 r. i ewakuacji Dalajlamy XIV do Indii, a także ukazano wydarzenia po powstaniu w Lhasie oraz początki nowej, emigracyjnej administracji tybetańskiej z Dalajlamą XIV na czele.

Oceniana monografia jest niewątpliwie wartościowym opracowaniem omawianej w niej problematyki. Wywody prowadzone są w sposób logiczny, przejrzysty z dbałością o szczegóły narracji. Habilitant prowadząc szereg różnych wątków nie gubi się w nich, wyraźnie oddzielając własne przemyślenia od stanowisk innych autorów.

W konkluzji stwierdzam, że przedłożona do oceny monografia dr Jerzego Bayera stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego, oraz wnosi nowe wartościowe elementy do dotychczasowych osiągnięć w zakresie badań dotyczących Tybetu i dziejów chińsko-tybetańskich. Wkład Autora pracy do dorobku naukowego wyraża się przede wszystkim w kompleksowym ujęciu i uaktualnieniu wiedzy naukowej w analizowanej dziedzinie badań z uwzględnieniem występujących wzajemnych zależności pojęciowych. W rezultacie zrealizowano cele o charakterze teoretycznym i poznawczym.

II. Wykaz innych (nie wchodzących w skład osiągnięcia wymienionego w pkt I) opublikowanych prac naukowych oraz wskaźniki dokonań naukowych.

A) Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC) lub na liście European Reference Index for Humanities (ERIH).

Brak

B) Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście o których mowa w pkt II A:

Historia polityczna Chin 1839-2014. Kronika najważniejszych wydarzeń, ISP PAN, Warszawa 2015

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziak, Historia polityczna Chin 1839-2014. Kronika najważniejszych wydarzeń, ISP PAN, Warszawa 2015, s. 536 Proporcja udziału autorów: 50:50.

Historia polityczna Chin 1839-2014. Konspekt analityczny. ISP PAN, Warszawa 2016

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziak, Historia polityczna Chin 1839-2014. Konspekt analityczny, ISP PAN, Warszawa 2016, s. 522

Mao. Zwycięstwa nadzieje, klęski, ISP PAN/ Collegium Civitas/Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2007

Waldemar Jan Dziak, Jerzy Bayer, Mao, Zwycięstwa, nadzieje, klęski, 2007, ISP PAN Collegium Civitas, Wydawnictwo TRIO, s. 414

Kilka uwag o chińskim nacjonalizmie, ISP PAN, Warszawa, 2010

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziak, Kilka uwag o chińskim nacjonalizmie, ISP, PAN, Warszawa 2010, s. 98

Perspektywy rozwoju ekonomicznego KRLD na tle reform z 2002 r., t.I., ISP PAN, Warszawa 2008

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziak, Perspektywy rozwoju ekonomicznego KRLD na tle reform z 2002 r. ISP PAN, Warszawa 2008, t. I System ekonomiczny KRLD a reformy s. 99

Perspektywy rozwoju ekonomicznego KRLD na tle reform z 2002 r., t. II, ISP PAN, Warszawa 2008

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziak, Perspektywy rozwoju ekonomicznego KRLD na tle reform z 2002 r. ISP PAN, Warszawa 2008, t. II Zewnętrzne uwarunkowania gospodarki północnokoreańskiej s. 78

Kambodża – ONZ w godzinie udanej próby, w : Polska –Kambodża, Łączy nas bolesna przeszłość, zbliży nas przyszłość, red. Tadeusza Detyny, Joanny Marszałek –Kawy, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2008

Jerzy Bayer, Kambodża – ONZ w godzinie udanej próby, w : Polska –Kambodża, Łączy nas bolesna przeszłość, zbliży nas przyszłość, red. Tadeusza Detyny, Joanny Marszałek –Kawy, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2008, 343-356 + 3 s. ilustracji.

Harmonijny świat, harmonijna Azja oraz pokojowy, wzrost pokojowy rozwój, Wybór referatów (z) Forum Pacyfiku 2007, Szanghajskie Towarzystwo Badań nad Rozwojem Ekonomicznym Regionu Pacyfiku, Szanghaj 2007

Jerzy Bayer, Harmonijny świat, harmonijna Azja oraz pokojowy, wzrost pokojowy rozwój, Wybór referatów (z) Forum Pacyfiku 2007, Szanghajskie Towarzystwo Badań nad Rozwojem Ekonomicznym Regionu Pacyfiku, Szanghaj 2007

Korea & Chiny – strategia, polityka, t. I, ISP, Warszawa 2006

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziek, Korea & Chiny – strategia, polityka, t. I, ISP, Warszawa 2006, s.323

Korea & Chiny – gospodarka granice , t. II, ISP, Warszawa 2006

Jerzy Bayer, Waldemar Jan Dziek, Korea & Chiny– gospodarka granice , t. II, ISP, Warszawa 2006, s.272

Artykuły w pracach zbiorowych

8 artykułów - zgodnie z wykazem

Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych, innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w pkt II A

3 publikacje zgodnie z wykazem

Opracowania, zbiorowe, katalogi zbiorów, dokumentacja prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych

Brak

D) Sumaryczny impact faktor według listy Journal Citation Reports (JCR) zgodnie z rokiem opublikowania

0

E) Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS):

9

F) Indeks Hirscha według bazy Web of Science (WoS)

7

G) Kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach

Brak

Międzynarodowe i krajowe nagrody za działalność naukową albo artystyczną

Brak

I) Wygłoszenie referatów na międzynarodowych i krajowych konferencjach tematycznych

13

Ogólnie łączny dorobek naukowy dr Jerzego Bayera odznacza się nie tylko dociekliwością badawczą, ale także stale doskonalonym warsztatem naukowym i wagą wyciąganych wniosków. Równocześnie powyższe prace naukowe dotyczą aktualnych i ważnych problemów badawczych. Warto podkreślić, że dorobek naukowy Habilitanta obejmuje również publikacje w języku chińskim. Ponadto oprócz dorobku publikacyjnego w dorobku naukowym Habilitanta znajdują się referaty wygłoszone na konferencjach naukowych (według wykazu).

Z uwagi na szerokie udokumentowanie i nowe ujęcie oraz indywidualne spojrzenie na rozpatrywane zagadnienia oceniane prace ogólnie wnoszą wartościowy wkład do dotychczasowych osiągnięć naukowych w danej dziedzinie badań. Zagadnienia te są zarazem ważne i aktualne z punktu widzenia teoretycznego i poznawczego. Stanowią zatem podstawę do podjęcia dalszych kroków formalnych związanych z postępowaniem habilitacyjnym.

III. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz informacja p współpracy międzynarodowej habilitanta

A) Uczestnictwo w programach europejskich oraz innych programach międzynarodowych i krajowych.

2

B) Aktywny udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych

Referaty wymieniono w punkcie II,I)

Aktywny udział w seminariach, panelach, dyskusjach

22

C) Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

Brak

D) Otrzymane nagrody i wyróżnienia inne niż wymienione w pkt. II H

Brak

E) Udział w konsorcjach i sieciach badawczych

Brak

F) Kierowanie projektami realizowanymi z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych we współpracy z przedsiębiorstwami, innymi niż wymienione w pkt II G

Brak

G) Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

1

H) Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych

Brak

I) Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki sztuki

11

J) Opieka naukowa nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji

Liczba charakter oraz rodzaj opieki – zgodnie z wykazem

K) Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego

Brak

I) Staże naukowe w zagranicznych i krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

Brak

M) Wykonane ekspertyzy lub inne opracowania na zamówienie

59 pozycji - zgodnie z wykazem

N) Udział w zespołach eksperckich i konkursowych

C) Recenzowanie projektów międzynarodowych i krajowych

Brak

P) Recenzowanie publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych

Według wykazu

Q) Inne osiągnięcia, nie wymienione w pkt IIIA –III P

Brak

Wypowiedzi dla mediów

Według wykazu

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta należy uznać za spełniający wymogi stawiane przed osobami ubiegającymi się o stopień naukowy doktora habilitowanego. W charakterze dorobku popularyzatorskiego w wykazie znajduje się także znacząca liczba 59 ekspertyz oraz innych opracowań wykonanych na zamówienie a dotyczących istotnych kwestii rozwojowych państw Azji Wschodniej

KONKLUZJA

Habilitant posiada dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i popularyzatorski oraz w ramach współpracy międzynarodowej świadczący o odpowiednim przygotowaniu merytorycznym i opanowaniu warsztatu naukowego. Jego prace naukowe są inspirujące do naukowej dyskusji. Monografia p.t., „Tybet. Szkice z dziejów chińsko-tybetańskich” napisana wspólnie z Waldemarem Dziakiem przyjęta jako główne osiągnięcie naukowe i łączny dorobek naukowo-badawczy, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz w zakresie współpracy międzynarodowej dr Jerzego Bayera odpowiadają kryteriom oceny w obszarze nauk społecznych określonym w paragrafie 3(2), 4 i 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, przyjętego na podstawie art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W rezultacie opowiadam się za dopuszczeniem dr Jerzego Bayera do dalszych stadiów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce.

Poznań, dnia 31 lipca 2017 r.

Prof. zw. dr hab. Zdzisław W. Puślecki